

Andrey Bistritski: “ABŞ Azərbaycanı manipulyasiya etməyə çalışır, lakin bu, alınmayacaq”

Rusiyalı politoloq: Azərbaycan Avrasiyada yeni təhlükəsizlik arxitekturasının əsas aktorlarından birinə çevriləcək

“Valday” Beynəlxalq Diskussiya Klubunun İnkişaf və Dəstək Fondunun İdarə Heyətinin sədri Andrey Bistritski “Moskva-Baku” portalına müsahibəsində Vladimir Putinin Avrasiya üçün yeni təhlükəsizlik arxitekturasının qurulması ideyasını və onun Cənubi Qafqazda əhəmiyyətini şərh edib. Müsahibəni oxucularımıza təqdim edirik.

- Rusiya prezidenti Vladimir Putin bu yaxınlarda bəyan etdi ki, bu gün Avrasiya məkanında yeni təhlükəsizlik arxitekturasının yaradılması son dərəcə vacibdir. Siz bunu necə təsvir edə bilərsiniz, o, NATO-ya alternativ olmalı, BRİKS və ŞƏT-ə əsaslanmalıdır?

- Təhlükəsizlik anlayışı kifayət qədər genişdir, bir çox spesifik sahələri əhatə edir. Bu, deyək ki, tək-cə hərbi komponent deyil. Bura məsələn, ərzaq və informasiya təhlükəsizliyi də daxildir. Bunlar ən müxtəlif təhlükəsizlik formalarıdır. Avrasiyada yeni arxitekturanın qurulmasının məqsədi isə təhlükəsizlik sisteminin dünyanı dost-düşmənlərə bölməyərək, əksəriyyətin assosiasiyaları yaratmasını təmin etməkdir. Yeni, öz milli maraqlarını müdafiə etmək istəyənlər eyni zamanda çoxqütblü dünya, bərabər və bölünməz təhlükəsizlik sisteminin qurulmasında iştirak edirlər. Bu, NATO-nun zəif nöqtəsi və problemdir- alyans səylə dünyanı dostlara və düşmənlərə bölməyə çalışır. Avrasiyada yeni təhlükəsizlik arxitekturası hər kəsin təhlükəsizlik hüququna malik olmasını nəzərdə tutur. Sistem nə qədər balanslaşdırılmışdırsa, effektiv olma ehtimalı bir o qədər yüksəkdir. Bu, Vladimir Putinin müəmmad olaraq danışdığı və bu günlərdə Nyu-Yorkda BMT Təhlükəsizlik Şurasının hazırkı sədri kimi Sergey Lavrovun “Daha ədalətli dövlətin yaradılması maraqlarında çoxtərəfli əməkdaşlıq- demokratik və davamlı dünya nizamı” mövzusunda danışdığı ədalətli dünya nizamıdır.

Avrasiyada yeni təhlükəsizlik arxitekturasının qurulması çoxqütblü dünyanın qurulmasında fəal iştirak edən ŞƏT, BRİKS və digər təşkilatların əsas aktorları kimi prosesdə iştirakını nəzərdə tutur. Əslində, çoxqütblü dünya qurmaq ideyası bu gün yaranmayıb. Xüsusilə Soyuq Müharibə dövründə aktual-

laşdı. Və bu gün oxşar çağırışlar və yeni dönüş nöqtələri səbəbindən aktuallaşıb.

Məqsəd müxtəlif iştirakçıların bərabər hüquqlara malik olacağı və bərabər şərtlərlə qarşılıqlı əlaqədə ola biləcəyi bir təhlükəsizlik sistemi yaratmaqdır. Təhlükəsizlik sistemi həm də onun texnoloji komponentinin təmin edilməsini nəzərdə tutur: bu gün beynəlxalq silaha çevrilmiş rəqəmsal texnologiyalar, ödəniş sistemləri. Yeni təhlükəsizlik sistemi elə qurulmalıdır ki, heç bir ölkənin digər platforma iştirakçılarının maraqlarına məhəl qoymayaraq təkbaşına idarə etmək üçün inhisar hüququ olmasın. Yeni Avrasiya təhlükəsizlik arxitekturasına gedən yol kifayət qədər mürəkkəbdir. Biz buradakı maneələri başa düşürük. Amma bu yolla getmək son dərəcə ağılsızlıq olardı. Üstəlik, Rusiya Asiyadakı oyunçuların belə bir sistemdə maraqlı olduğunu görür. Avrasiyaya Avropa da daxildir və burada həm də avropalıların kifayət qədər fərqli siyasəti və gələcək addımları məsələsi qaldırılır.

Avrasiya məkanı üçün yeni təhlükəsizlik arxitekturasını quracaq ölkələr tək-cə Rusiyanın getdikcə yaxınlaşdığı Qlobal Cənub ölkələri deyil. Bu, daha geniş spektrdir, əslində bütün bunlar ən çoxqütblü dünyanı qarşılıqlı hörmət, o cümlədən milli maraqlar əsasında qurmağa hazır olan ölkələrdir. Və dialoqa hazırdırlar. Və Qərb daxilində parçalanmanın artması səbəbindən, belə demək mümkündürsə, “qarşı tərəf”lə dialoqa can atacaq ölkələrin sayı artacaq.

Nəticə ondan ibarətdir ki, dünyanın vacib hissəsi olan Avrasiya yeni təhlükəsizlik sistemi yaratmağa çalışır. İndi isə bu proses başlayır və təbii ki, onun perspektivləri var.

Bu təhlükəsizlik sisteminin Qərb sistemine, NATO sistemine zidd olaraq yaradılmayacaq, ədalətsiz sistemin əksinə olaraq ədalətli sistem yaratmağa çalışacağıq- bu, faktıdır. Azərbaycan Cənubi Qafqazda, Xəzər regionunda və onun hüddudlarından kənarında Avra-

siyada yeni təhlükəsizlik arxitekturasının əsas aktorlarından birinə çevriləcək.

- Amma Avrasiya məkanının təhlükəsizliyinin ümumi konsepsiyası fonunda- istər-istəməz, ilk növbədə müdafiə, hərbi təhlükəsizlik mövzusu yada düşür. Bu necə görünə bilər? Axı Qərb öz hərbi komponentlərini dünyanın müxtəlif yerlərində, o cümlədən Cənubi Qafqazda tanıtmaqda davam edir. Yeni dünya nizamının ölkələri burada necə qarşılıqlı əlaqədə ola bilər və həqiqətən Qərbə necə cavab verə bilər?

- Burada söhbət müəyyən ölkələrin siyasi elitasının iradəsi və ba-

xışlarından gedir. Aydındır ki, çoxluğ dərhal Avrasiya məkanının vahid hərbi sistemine cəlb etmək son dərəcə çətindir. Amma bu proses başladıqdan sonra ölkələrə hansı təhlükəsizlik sisteminin əslində onlara fayda verəcəyini qiymətləndirməyə imkan verəcək. Və bu istiqamətdə konkret addımların atılması şansı var.

- ABŞ və Ermənistan ən azı ikinci dəfədir ki, Ermənistan ərazisində təlimlər keçirir. Bunu necə xarakterizə edərdiniz?

- ABŞ harada uğur qazanırsa, orada anti-Rusiya kartını oynayır. Təslim olanlarla, özləri belə əməkdaşlıq üçün münbit zəmin hazırlayanlarla. Ermənistan üçün bunlar həm daxili, həm də xarici siyasi vəziyyət baxımından ciddi, riskli addımlardır. Aydındır ki, gələcəkdə bu həm region, həm də Ermənistan üçün təhlükəli olacaq. Və vəziyyət yalnız mənfii istiqamətdə inkişaf edəcək. Amerikalı “dostlarımız” Rusiyaya sataşmaqda və dünyanın istənilən yerində, o cümlədən, Cənubi Qafqazda onun vəziyyətini pisləşdirməkdə maraqlıdırlar. Bu işdə erməni tərəfi də onlarla bərabər oynayır. İrəvan tərəfdən bu, çox da uzaqgörənlik deyil. Onlar az qazanacaqlar və çox itirəcəklər. Ermənistan isə Cənubi Qafqazda yenedən təcrid vəziyyətinə düşəcək.

- Bu yaxınlarda USAİD rəhbəri yenedən Ermənistanla gəldi. 5 milyon dollar ayrılıb. Qarabağ ermənilərinə yardım vəd edildi. Qərb həqiqətən Ermənistanla nə dərəcədə kömək edəcək? Məsələn, onu nə dərəcədə yenedən silahlandıracaq?

- Çətin ki, onlar Ermənistanla ciddi kömək edə bilsinlər. Ermənistan

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi

Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə “Azərbaycan Respublikasının dünya birliyinə inteqrasiyası, region ölkələri və digər dövlətlərlə, beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlığının inkişaf etdirilməsi” istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb

tan bu gün yenedən çox çətin vəziyyətdədir. Və əslində, həmişə belə olub- bir çox obyektiv səbəblərə görə, bu gün subyektiv səbəblər də əlavə olunub. Qərbin Ermənistanı təkbaşına qidalandırmaq daşıya biləcəyinə ümid etmək mübaliğədir. Bir neçə milyon dollar yardım fərq etməyəcək.

Əgər siz sual versəniz ki, Qərb Ermənistanı yenedən silahlandırma bilərməyi və edəcəkməyi, mənə belə bir sual yaranır: nə üçün, məqsəd nədir? Fransa Ermənistanı hərbi texnika ilə təmin edir. Amma bu onların bölgüsüdür- mal bizdə, alıcı sizdə. Əgər bir şeydən pul qazana bilərsiniz, niyə də olmasın. Ermə-

nistan rəhbərliyinin atdığı addımlar tək-cə xarici aləmə deyil, böyük ölçüdə daxili auditoriyaya da siqnaldir. Bu da İrəvanın öz ictimai rəyinə təsir etmək cəhdidir.

Söhbət Avrasiya məkanı üçün yeni təhlükəsizlik arxitekturasının qurulmasından gedirsə, İrəvanın bu gün etdikləri və Qərbin Ermənistanla qarşı etdikləri təhlükəsizliyə xələl gətirir, elə bu Avrasiya məkanında məxfi məlumatları sızdırır. Rusiya Xarici İşlər Nazirliyi bildirir ki, Vaşinqton və İrəvanın Ermənistan ərazisində təlimlər keçirməsi, bu ölkənin Qərblə müxtəlif səviyyələrdə, o cümlədən hərbi səviyyədə yaxınlaşması Cənubi Qafqazın və xüsusən də Ermənistanın özünün təhlükəsizliyinə təhdiddir. Aİ-nin Ermənistan-Azərbaycan sərhədindəki missiyası müvəqqəti missiyadan daimi NATO missiyasına çevrilir. Amerikalı təlimatçılar artıq Ermənistandadırlar.

Amerikalılar və qərblilər həm Türkiyəyə, həm də Azərbaycana “özünü necə aparmalı” siqnalı verməyə çalışırlar. Belə bir çoxvektorlu oyun. Və bu, təhlükəsizliyin hamı üçün bərabər olması ideyasına ziddir. Qərbin Cənubi Qafqazda və onun hüddudlarından kənarında parçalamaq və hökm etmək, Rusiyaya qarşı daha bir cinah yaratmaq cəhdi var.

- Yəni, Qərb Cənubi Qafqazda eskalasiyaya can atmır?

- Qərbin Cənubi Qafqazda müəyyən qədər nəzarətli eskalasi-

yaya ehtiyacı var. Dediyim kimi, “bizi” “kənarından” ayırmaq istəyirlər. Bu fikir açıq şəkildə bəyan edilirdi.

Birləşmiş Ştatlar Azərbaycanı başdan-başa manipulyasiya etməyə çalışır, lakin bu, alınmır və olmayacaq. Amma ABŞ-ın buna can atması mütləq faktıdır.

ABŞ-ın siyasətinin böyük hissəsi, onun hərəketləri, bəyannamələri qarşından gələn prezident seçkiləri və ümumilikdə daxili siyasi vəziyyətlə bağlıdır. Və bu asan deyil, ziddiyyətli və kəskin. Bunun təsdiqini bir neçə gün əvvəl Donald Trampa sui-qəsd şəklində gördük. Bu münaqişə ilə bağlı kəskin, siyasi cəhətdən qeyri-müəyyən vəziyyətdə Vaşinqtonun bir çox addımları onunla izah olunur ki, indiki Amerika administrasiyası özünü ictimai rəyde dünyanı idarə etməyə qadir olan çox fəal siyasi qüvvə kimi müəyyən etmək istəyir. Onlar inanırlar ki, bu yolla demokratik elektorat onların ətrafında toplanacaq. Baş verənlərin çoxu isə sadəcə olaraq siyasi bəyannamədir ki, bu da heç də həmişə reallıqla, siyasi addımların adekvatlığı ilə üst-üstə düşmür.

- İndi ekspert icmasında belə bir mübahisə gedir- Ermənistan niyə hələ də KTMT-dən çıxmayıb?

- Ermənistan tərəfinin mövqeyində çox şey qeyri-müəyyən görünür. Bu, Rusiya ilə Qərb arasında balanslaşdırma mövqeyidir, çox təhlükəli balanslaşdırma aktıdır. Ermənistan rəsmi olaraq təşkilatdan çıxmadı, KTMT-də iştirakını dondurdu. Olduqca mürəkkəb statusdur. Necə deyirlər, siyasət və tarix yavaş-yavaş irəliləyir, tarixin dəyirman daşlarını üyüdür. Burada da belədir. Nəticə çıxarmağa tələsməyin. Bəzən gözləməyə və düşünməyə dəyər.

- KTMT çoxqütblü dünyanın qurulması çərçivəsində və Avrasiya üçün yeni təhlükəsizlik arxitekturasının qurulması fonunda məhz bu arxitekturanın müdafiə və hərbi ittifaqının əsasına çevrilə bilərmi?

- Bu suala sadə cavab vermək mümkün deyil. Avrasiya təhlükəsizliyinin bu çox yeni arxitekturası yaradıldıqca, bu təhlükəsizliyin mövcud təşkilatlar əsasında qurulmasının mümkün olub-olmadığı aydınlaşacaq. Yeni təşkilatlar da yarana bilər.

Tərcümə - Elçin Bayramlıb